

ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

ตามหลักกฎหมายทั่วไปมีอยู่ว่า "อำนาจฟ้องร้องคดีมีเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้น

ACTIO NON DATUR NON DAMNIFICATO (An action is not given to him who

is not injured)"^๑ โดยการฟ้องคดีอาญานั้นเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่แท้จริงจะต้อง

การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดหรือไม่ แต่หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ย่อมมีข้อยกเว้นเนื่องจากมีกรณีที่อยู่

เสียหายไม่สามารถจะดำเนินคดีอาญาได้เอง เช่น กรณีผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล นิติบุคคลไม่

สามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้เพราะไม่มีชีวิตเหมือนบุคคลธรรมดา ดังนั้นจึงต้องให้บุคคล

ธรรมดาเป็นผู้แสดงเจตนาจัดการแทนหรือในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลซึ่งหย่อนความสามารถ

ไม่สามารถจัดการสิ่งใด ๆ ด้วยตนเองได้ เช่น เด็กไร้เดียงสา คนวิกลจริต ย่อมต้องมี

ผู้จัดการแทน ทั้งความสภาพของการฟ้องคดีอาญาก็ไม่เป็นเรื่องที่ต้องทำด้วยตนเองเฉพาะ

ตัว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๐/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ณ ๕๑๓) กฎหมายจึงต้องบัญญัติข้อยกเว้นขึ้นให้

มีผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒(๔) แห่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า "ผู้เสียหาย หมายรวมถึงบุคคลได้รับความเสียหาย

เนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ใน

มาตรา ๔, ๕ และ ๖" เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

การที่บุคคลตามมาตรา ๔, ๕ และ ๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จะเป็นผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริงได้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติ

ไว้ในมาตราดังกล่าว และนอกจากนั้นผู้เสียหายที่แท้จริงจะต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย

แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคด้วย เพราะผู้จัดการแทนตาม มาตรา ๔, ๕ และ

๖ นั้นเป็นผู้ใช้สิทธิการดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายที่แท้จริงเมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงไม่ใช่ผู้เสียหาย

ตามกฎหมายย่อมไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญา ผู้มีอำนาจจัดการแทนตามมาตรา ๔, ๕ และ ๖

ย่อมไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาเช่นกัน เช่นหญิงยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกนั้น ถือว่าหญิงไม่ใช่

^๑ อนุมัติ ใจสมุทร , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๖

ผู้เสียหายแม่หญิงถึงแก่ความตายบิดาของผู้หญิงนั้นก็ไม่มีสิทธิที่จะฟ้องผู้ทำให้หญิงแท้งลูกได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๔/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ฎ ๑๒๖๒)

ผู้ตายไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมายบิดาของผู้ตายยอมไม่มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้ตายได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ ๒๒๔๓)

ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายแบ่งออกได้เป็นหลายกรณีด้วยกัน ดังนี้ คือ

๑. หญิงมีสามี

ในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่เดิมก่อนมีบัญญัติพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๕ นั้นในการจัดการเกี่ยวกับสินบริคคท์ถือว่าหญิงมีสามีอยู่ในฐานะผู้ไร้ความสามารถ ประเภทหนึ่งการที่หญิงมีสามีจะดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับสินบริคคท์จะต้องได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากสามีก่อน ส่วนในทางอาญานั้นถือว่าหญิงมีสามีมีความสามารถในการใช้สิทธิดังเช่นบุคคลธรรมดา จึงมีอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองได้ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔ วรรคแรกว่า "ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามีหญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน" ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความแตกต่างจากคดีแพ่ง เพราะถ้าไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเฉพาะอาจต้องนำมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ซึ่งจะทำให้ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายให้สิทธิของหญิงมีสามีในการดำเนินคดีอาญา แต่เมื่อได้บัญญัติพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๕ ออกใช้บังคับ ได้ยกเลิกมาตรา ๓๗ ถึง ๔๓ มาตรา ๕๐ และวรรคสองของมาตรา ๑๓๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้สิทธิของหญิงมีสามีมีสิทธิเท่าเทียมกับชายผู้เป็นสามีในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา ๔ วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงไม่มีความจำเป็นต่อไปเพราะหญิงมีสามีซึ่งเป็นผู้เสียหาย ก็มีอำนาจดำเนินคดีได้ดังบุคคลทั่วไป การที่ยังคงบัญญัติ มาตรา ๔ วรรคแรกไว้ อาจก่อให้เกิดความสงสัยต่าง ๆ ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔ วรรคสองบัญญัติว่า "ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕(๒) สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา" ในบทบัญญัติมาตรา ๔ วรรคสองบัญญัติให้อ่านาสามีเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนภริยา ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงได้ คำว่า "สามีและภริยา" ตามมาตรา ๔ วรรคสองนั้นหมายความว่าความถึงสามีภรรยาอันชอบด้วยกฎหมาย (เทียบจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๕/๒๔๕๔ ๒๔๕๕ ฎ ๑๐๖๕ ที่ ๑๐๕๖/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๑๑๑๓) การเป็นสามีภรรยาอันชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยาในทุกความผิด และ "แม้ว่าเหตุของคดีนั้นเกิดขึ้นก่อนการเป็นสามีภริยากันก็ตาม"^๒ แต่ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา ๕(๒) แล้วสามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้ง เพราะสิทธิของสามีนั้นเข้าเงื่อนไขของมาตรา ๕(๒) แล้ว

การอนุญาตของภரியานั้นไม่ได้บัญญัติว่าจะต้องทำเป็นหนังสือตั้งนั้นการอนุญาตของภரியานั้นอาจอนุญาตเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาหรือโดยวิธีอื่นใดก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีซึ่งภริยาได้อนุญาตไว้โดยชัดแจ้ง มิใช่เพียงแต่อาศัยพฤติการณ์อย่างอื่นประกอบว่าภริยาเคยอนุญาตให้สามีทำกิจการใด ๆ จะถือว่าอนุญาตให้ฟ้องคดีไม่ได้ คำว่า "ชัดแจ้ง" น่าจะมุ่งหมายเพียง "เพื่อแสดงว่ามีการอนุญาตให้ฟ้องกันจริงเท่านั้น"^๓ การที่จะถือว่าเป็นการอนุญาตโดยชัดแจ้งหรือไม่ น่าจะพิจารณาจากความรู้สึกของวิญญูชนโดยทั่วไป เข้าใจว่าการแสดงภริยาของภரியานั้นเป็นการอนุญาตให้ฟ้องคดี

บทบัญญัติมาตรา ๔ วรรคสอง ใช้คำว่า "ฟ้องคดีอาญา" กรณีอื่น เช่น ร้องทุกข์เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาถอนฟ้องหรือยอมความนั้นสามีจะมีอำนาจจัดการแทนภริยาได้หรือไม่ ถ้าได้รับอนุญาตจากภริยาโดยชัดแจ้ง จะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีอาญานั้นนับว่าเป็นกิจการที่สำคัญกว่ากรณีอื่น ภริยายังสามารถอนุญาตให้สามีจัดการแทนได้ กรณีอื่นก็ควรจะทำให้ได้เช่นกันและตามธรรมชาติบุคคลย่อมตั้งตัวแทนทำ

^๒ คณิง ฤาไทย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑

^๓ อนุมัติ ใจสมุทร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔

แทนตนได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษหาตนเองว่าให้ต้องกระทำด้วยตนเองหรือ
 ตามสภาพไม่เปิดช่องให้มอบหมายจัดการแทนกันได้ เรื่องการร้องทุกข์ไม่มีกฎหมายบังคับว่า
 ต้องกระทำด้วยตนเองและตามสภาพของการร้องทุกข์แทนกันได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๕/๒๕๐๒
 ๒๕๐๒ ฎ ๑๐๔๐) การมอบอำนาจให้เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่ง
 เกี่ยวกับคดีอาญา ถอนฟ้องหรือยอมความควรมอบอำนาจให้กระทำแทนกันได้ ดังนั้น
 แม้แต่บุคคลซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายยังมีการมอบอำนาจให้กระทำการแทนกันได้ ส่วน
 สามีภรรยาซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดสามีควรมีอำนาจจัดการแทนภรรยาในกรณีดังกล่าวได้
 เมื่อภริยาอนุญาตโดยชัดแจ้ง

“ภริยาอนุญาตให้สามีฟ้องคดีดังกล่าวแล้วภริยาจะถอนคำอนุญาตได้หรือไม่ เห็นว่า
 ควรแยกพิจารณาว่าถ้าสามียังไม่ยื่นฟ้อง ภริยาถอนคำอนุญาตได้ซึ่งผลเท่ากับว่าไม่อนุญาต
 นั้นเอง ส่วนกรณียื่นฟ้องแล้วการถอนอนุญาตไม่ผลโดยนับที่สามีเป็นผู้เสียหายแล้วก็ไม่
 ทางกลับมาเป็นไม่ใช่ผู้เสียหายอีก”

บทบัญญัติมาตรา ๔ วรรคสองนั้นให้อำนาจแก่สามีเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนภริยา
 เมื่อได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง แต่ไม่ได้ให้อำนาจภริยาในการ เป็นผู้จัดการแทนสามี ดังนั้น
 สามีจะอนุญาตให้ภริยาฟ้องคดีอาญาแทนไม่ได้แสดงให้เห็นได้ว่าสิทธิของหญิงมีสามีนั้นไม่เท่า
 เทียมกันกับสามี ซึ่งบทบัญญัติมาตรา ๔ วรรคสองนั้นได้บัญญัติขึ้นให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย
 แพ่งและพาณิชย์แต่ก่อนที่ถือว่าหญิงมีสามีอยู่ในฐานะผู้ไร้ความสามารถประเภทหนึ่ง แต่ในปัจจุบัน
 นั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยให้สิทธิของหญิงมีสามีและสามีมี
 สิทธิเท่าเทียมกัน ดังนั้นบทบัญญัติในมาตรา ๔ วรรคสองจึงล้าสมัย ควรจะได้มีการแก้ไข
 เปลี่ยนแปลงเสียใหม่ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายอื่น

แต่เมื่อพิจารณาจากบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว การร้องทุกข์และการฟ้อง
 คดีอาญานั้นยอมมอบอำนาจให้ร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญาแทนกันได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๕/๒๕๐๒
 ๒๕๐๒ ฎ ๑๐๔๐ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๐/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๕๑๓) แสดงให้เห็นว่ากิจการ
 ต่าง ๆ ตามมาตรา ๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นไม่จำเป็นต้องทำด้วย

๔ อนุมัติ ใจสมุทร , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๕

ตนเองเป็นการเฉพาะตัว สามารถที่จะมอบอำนาจให้จัดการแทนกันได้ สามีสามารถมอบอำนาจให้ภริยาคำเนนคคืออาญาแทนสามีได้ / ดังนั้นบทบัญญัติในมาตรา ๔ วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เกิดประโยชน์อย่างใดเพราะแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกา ได้ตีความหมายของการจัดการคำเนนคคืออาญาแทนโดยเจตนาของผู้เสียหายที่แท้จริงให้ดำเนินการแทน ดังนั้นการให้อนุญาตให้ฟ้องคดีกับการมอบอำนาจให้ฟ้องคดีมีวิธีการที่จะให้ผู้อื่นจัดการแทนนั้น มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก และผลของการที่มีผู้อื่นจัดการคำเนนคคืออาญาแทนนั้นเหมือนกัน ดังนั้นในมาตรา ๔ วรรคสองควรที่จะบัญญัติเป็นการมอบอำนาจคืออาญาแทนกันได้ โดยทั่วไป ไม่ควรจำกัดเฉพาะหญิงมีสามีตามแนวทางที่ยอมรับและใช้กันอยู่ในทางปฏิบัติ

๒. ผู้ไร้ความสามารถ

เนื่องด้วยการคำเนนคคืออาญานั้นเป็นการใช้สิทธิอย่างหนึ่ง บุคคลผู้จะคำเนนคคืออาญาจึงควร เป็นผู้ที่มีความคิด ความชำนาญ ความรอบคอบ ความรู้ลึกซึ้งถ่องแท้อย่างวิญญูชน ค่ายเหตุนี้ผู้เยาว์และคนไร้ความสามารถจึงจำเป็นต้องมีผู้จัดการคำเนนคคืออาญาแทน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕(๑) บัญญัติว่า "บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล"

ผู้เยาว์ หมายความว่าบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะการ เป็นผู้บรรลุนิติภาวะและพ้นจากการ เป็นผู้เยาว์นั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้ไร้ความสามารถในมาตรา ๕(๑) ได้ใช้คำว่า "ผู้ไร้ความสามารถ" อาจทำให้เข้าใจว่าหมายความว่าไปถึง คนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต ผู้เยาว์ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ได้เพราะคำว่าผู้ไร้ความสามารถในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๑๒) บัญญัติว่า "บุคคลผู้ไร้ความสามารถ หมายความว่าบุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมายหรือความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ" ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้จำกัดความสามารถของบุคคลไว้ ๔ ประเภทด้วยกัน คือ คนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต ผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ให้นำบทบัญญัติแห่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ แต่เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติ มาตรา ๕(๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าคำว่า "ผู้ไร้ความสามารถ" นั้นคงไม่ได้หมายความถึงบุคคลวิกลจริต ผู้เยาว์และผู้เสมือนไร้ความสามารถ เนื่องจากบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะให้ผู้นี้มีอำนาจจัดการดำเนินคดีได้ควร เป็นผู้ที่มีอำนาจทำการแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖ ได้บัญญัติให้ผู้วิกลจริตมีผู้แทนเฉพาะคดีในการดำเนินคดีอาญา ผู้เยาว์นั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๑) ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ส่วนผู้เสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้ซึ่งมีความคิด ความรู้สึกรับผิดชอบ สามารถทำกิจการใด ๆ ได้ด้วยตนเองเพียงแต่กฎหมายจำกัดการกระทำบางประเภทซึ่งอาจทำให้เสียสิทธิบางอย่างต้องให้ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนเท่านั้น ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาผู้เสมือนไร้ความสามารถควรจะดำเนินคดีอาญาได้เอง เพราะไม่ทำให้ผู้เสมือนไร้ความสามารถเสียสิทธิแต่อย่างใด และ "ผู้พิทักษ์ของผู้เสมือนไร้ความสามารถนั้นไม่มีกฎหมายว่าให้จัดการแทนผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ^๕ ดังนั้น "ผู้ไร้ความสามารถหมายถึง คนไร้ความสามารถ" ^๖ คงไม่นำเอาความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เพราะขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำว่าผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุญาตจึงหมายความถึง ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ และผู้อนุญาตของคนไร้ความสามารถ เพราะเป็นความหมายที่สอดคล้องกัน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุญาตต้องเป็นไปตามกฎหมาย ถ้าไม่ใช่ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุญาตตามกฎหมายก็ไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ บิดาของผู้เยาว์ซึ่งไม่ได้จดทะเบียน

^๕ สัญญา ธรรมศักดิ์ และประภาศน์ อวยชัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐

^๖ คณิง ฤาไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔ และ ประเทือง กิริติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม-
คำแหง, พ.ศ.๒๕๑๔) หน้า ๒๕

สมรสกับมารดาของผู้เยาว์ทั้งไม่ได้จดทะเบียนว่าผู้เยาว์เป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่า ผู้เยาว์เป็นบุตรไม่เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐๕/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ณ ๑๖๘๕ , ๑๕๘๘/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ณ ๑๓๕๕) บิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ยังมีชีวิตอยู่ มารดาจึงมิใช่ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๔๑/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ณ ๕๒๘) คำพิพากษาฎีกานี้ไม่สามารถนำมาใช้กับปัจจุบันได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ลักษณะครอบครัวได้แก้ไขใหม่ มาตรา ๑๕๖๖ บัญญัติว่า บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา ดังนั้นมารดาจึงเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย แม้ว่าบิดาโดยชอบธรรม จะมีอำนาจปกครองผู้เยาว์อยู่)

ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลมีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถได้ในทุกความผิด ซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ในมาตรา ๕(๑) ใช้คำว่า "เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งกระทำต่อ" ซึ่งเป็นกรณีผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรง ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถไม่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรง แต่ผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้เสียหายโดยมีอำนาจจัดการแทนนั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลจะมีอำนาจจัดการแทนหรือไม่ เช่น บิดาผู้เยาว์ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา ผู้เยาว์ได้ถูกทำร้ายถึงตายผู้เยาว์จึงเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนบิดา มารดาของผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมจะจัดการแทนผู้เยาว์ได้หรือไม่ หรือกรณีบิดาผู้เยาว์ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ต่อมาผู้เยาว์ถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บ ผู้อนุบาล บิดาของผู้เยาว์จะมีอำนาจจัดการแทนบิดาผู้เยาว์ได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาจากตามลายลักษณ์อักษร ในมาตรา ๕(๑) แล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ เพราะไม่ใช่กรณีซึ่งเป็นเฉพาะแต่ในความผิดซึ่งกระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ แต่ถ้าได้พิจารณาตามความมุ่งหมายของกฎหมายในมาตรา ๕(๑) แล้ว "ความมุ่งหมายของบทบัญญัติในข้อนี้ก็เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้อ่อนอายุ และผู้วิกลจริตซึ่งมีความบกพร่องในจิตใจซึ่งย่อมจะขาดความสามารถที่จะดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนได้เต็มที่"^๓

^๓ คณิ่ง ฤาไชย , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๔

การที่จะตีความหมายในมาตรา ๕(๑) จึงควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถ เมื่อผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถมีอำนาจจัดการแทนผู้อื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้เสียหาย ตามกฎหมาย ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลจึงควรมีอำนาจจัดการแทน

นอกจากนี้ผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถจะต้องอยู่ในความดูแลของผู้แทนโดยชอบธรรมและผู้อนุบาล ซึ่ง "ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถจะต้องอยู่ในความปกครองอันแท้จริงของผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลถ้าผู้เสียหายไม่ได้อยู่ในความดูแลของบุคคลดังกล่าว บุคคลดังกล่าวย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทน"^๔

มีปัญหาว่าเมื่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถมีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลจัดการดำเนินคดีอาญาแทนแล้ว ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถจะมีอำนาจดำเนินคดีอาญาเองได้หรือไม่เพียงไร ในกรณีที่ยุเยาว์ยังไม่มีสติสัมปชัญญะและความสามารถเพียงพอและผู้ไร้ความสามารถนั้น ย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นกรณีผู้เยาว์ซึ่งมีสติสัมปชัญญะและมีความสามารถพอสมควร แม้ว่าตามกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลผู้ไม่มีความสามารถตามกฎหมายก็สามารถทำกิจการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ควรที่จะมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ในบางกรณีซึ่งไม่ทำให้ผู้เยาว์เสียประโยชน์ เช่น การร้องทุกข์ ผู้เยาว์มีอำนาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๘/๒๕๕๔ ๒๕๕๕ ณ ๑๕๓ , ๑๖๔๑/๒๕๑๔ ๒๕๑๕ ณ ๑๓๓๓) ส่วนกรณีอื่นซึ่งผู้เยาว์อาจต้องเสียผลประโยชน์ได้ อาจเป็นการเสียหายต่อผลของการดำเนินคดีหรือเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เช่น

การเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาหรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ การถอนฟ้องคดีอาญาหรือยอมความในความผิดส่วนตัว ผู้เยาว์ควรจะทำได้ด้วยตนเอง เมื่อได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้เยาว์จะเข้าเป็นโจทก์ร่วมได้ต้องกระทำโดยผู้แทนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓, ๕

^๔ หยุด แสงอุทัย , ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา หน้า ๑๘๒ จาก คณิต ฤาไชย , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๘

และ ๒ การที่ผู้เยาว์ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมโดยความยินยอมของบิดาผู้แทนโดยชอบธรรม มิได้เป็นไปตามบทบังคับอันว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๓/๒๕๑๗ ๒๕๑๗ ฎ ๓๕๑) ซึ่งเป็นการตัดสิทธิของผู้เยาว์ที่จะดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ซึ่งไม่เห็นพ้องต้องกับคำพิพากษาของศาลฎีกา เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้เยาว์ดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ตามมาตรา ๓, ๕ และ ๖ นั้นได้บัญญัติให้ผู้แทนโดยชอบธรรม มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์เท่านั้น ไม่ได้จำกัดสิทธิของผู้เยาว์ที่จะดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ซึ่งเห็นได้จากกรรณสูตผู้เยาว์มีอำนาจร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง และที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า มิได้เป็นไปตามบทบังคับอันว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามกฎหมายนั้น เห็นว่าบทบังคับว่าด้วยความสามารถของบุคคลนั้นบังคับให้ผู้เยาว์จะกระทำการนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๑ ซึ่งข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ผู้เยาว์ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมแล้ว ผู้เยาว์จึงควรมีอำนาจเข้าเป็นโจทก์ร่วมดำเนินคดีอาญาได้ ประกอบกับเรื่องกรรณสูตสามารถของผู้เยาว์ในการฟ้องคดีอาญา มิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมาตรา ๑๕ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้อำนาจผู้เยาว์ที่จะฟ้องคดีได้ เมื่อได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งคำอนุญาตหรือยินยอมต้องทำเป็นหนังสือ การนำมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับไม่ขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่จำกัดสิทธิที่ผู้เยาว์จะดำเนินคดีด้วยตนเอง และตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๓/๒๕๑๗ ๒๕๑๗ ฎ ๓๕๑ ยังได้วินิจฉัยให้นำมาตรา ๕๖ วรรค ๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องการฟ้อง คดีของผู้เยาว์

ส่วนการ เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับคดีอาญาหรือถอนฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญานั้น ผู้เยาว์เมื่อได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นหนังสือ มีอำนาจที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับคดีอาญาหรือถอนฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาได้ เพราะการพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. ผู้ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ เป็นผู้ซึ่งไม่สามารถ
ดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง จึงต้องให้มีผู้จัดการแทนบุคคลดังกล่าวประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา จึงได้บัญญัติบุคคลซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถ
จัดการเองได้ไว้ในมาตรา ๕(๒) ว่า "บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้ ผู้บุพการี ผู้สืบ
สันดาน สามีหรือภริยา เฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บ
จนไม่สามารถจัดการเองได้" บุคคลผู้ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจจัดการแทนนั้น เป็นบุคคล
ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายโดยตรงอย่างใกล้ชิด บุคคลอื่นนอกจากที่กฎหมายระบุไว้ไม่มี
อำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้แม้จะไม่มีบุคคลที่กฎหมายระบุนั้นอยู่และ เป็นผู้ที่มีอำนาจจัดการ
ทรัพย์สินของผู้เสียหายก็ตาม เช่น ในกรณีหลานถูกฆ่าตาย ป้าหามีอำนาจฟ้องขอให้ลงโทษผู้
กระทำผิดได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๒/๒๔๘๑ ๒๒ ธ.ค.๑๒๑๗) พี่ชายของผู้ถูกฆ่าตายไม่มี
อำนาจฟ้องผู้ฆ่าน้องชาย แม้ไม่มีบิดามารดาและน้องชายอยู่ในความปกครองของพี่ชายก็ตาม
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๕/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๕๕๕) ผู้เสียหายถูกรถยนต์ชนตาย พี่ชายของผู้
เสียหายแม้จะเป็นทายาทและผู้จัดการมรดกของผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องขอให้ลงโทษผู้ขับรถยนต์
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๖/๒๔๕๔ ๒๔๕๔ ฎ ๗๖๑) ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตาย แม้บุคคลตามที่
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕(๒) ระบุไว้จะไม่มีตัวอยู่ที่ พี่ชายของผู้เสียหาย
จะร้องขอเข้ามาขอให้ศาลสั่งเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหายไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๐/
๒๔๕๕ ๒๔๕๕ ฎ ๖๐๑) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในกรณีดังกล่าว คือ ผู้บุพการี ผู้สืบ
สันดาน สามีหรือภริยา ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติอยู่ บุคคลอื่นก็ไม่มีอำนาจจัด
การแทนได้ และการที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้
ย่อมแสดงว่าผู้เสียหายไม่อาจเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเองและมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนิน
คดีไม่ได้ จึงทำให้ไม่มีผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาซึ่งถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความผิดที่
ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ เป็นความผิดที่ร้ายแรง
มีโทษสูง กลับไม่มีผู้เสียหายจะดำเนินคดีและจะตั้งบุคคลใดเป็นผู้แทนเฉพาะคดีก็ไม่มี กฎหมาย
บัญญัติให้อำนาจไว้ เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๖ นั้นตั้งผู้แทน
เฉพาะคดีได้ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ เท่านั้น จึงเป็น
ช่องว่างของกฎหมายในกรณีซึ่งในทางปฏิบัติแล้ววิธีการแก้ไขกระทำโดยญาติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นั้นร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้เป็นผู้ดำเนินคดีแทน แต่กรณีนี้ยอมชาวักัดอุปประสงค์ของกฎหมายไปประการหนึ่งที่จะให้อำนาจกับผู้เสียหายในการ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดี เพื่อเป็นการถ่วงดุลการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นผลในการปราบปรามผู้กระทำผิด ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการเพิ่มบทบัญญัติในกรณีที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ ให้ญาติหรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีให้อำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ จะก่อประโยชน์ในทางกฎหมายยิ่งขึ้น

ผู้บุพการี หมายถึง บุพการีตามความเป็นจริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๔๘/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๑๒๓) ไม่จำเป็นต้องเป็นบุพการีที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งแตกต่างกับกรณีผู้แทนโดยชอบธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๑) บุพการีได้แก่ ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป คือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๕)

ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้สืบสันดานตามความเป็นจริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๓/๒๔๘๗ ๒๔๘๗ ฎ ๑๘๑๕ , ๑๕๒๖/๒๔๘๗ ๒๔๘๗ ฎ ๑๓๕๘) ซึ่งเป็นแนวเดียวกับความหมายของผู้บุพการี ผู้สืบสันดานได้แก่ ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงไป คือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕)

ส่วนในกรณีผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นจะถือว่าเป็นผู้ อยู่ในความหมายของผู้บุพการี และผู้สืบสันดานหรือไม่นั้น เห็นว่า แม้บุคคลซึ่งกฎหมายไม่ได้รับรองให้เป็นบิดา และบุตรโดยถูกต้องตามกฎหมายยังมีอำนาจจัดการแทนกันได้ ดังนั้น ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมซึ่งกฎหมายถือเสมือนว่าเป็น บิดามารดา และบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย มีอำนาจจัดการกิจการต่าง ๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย จึงควรอยู่ในความหมายของคำว่า ผู้บุพการี และผู้สืบสันดานด้วย แต่คำว่า "ผู้สืบสันดาน" ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๑ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า บุตรบุญธรรมไม่ใช่ผู้สืบสันดาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๐๕ ๒๕๐๕ ฎ ๑๐๘๒) ซึ่งอาจถือว่าใช้เทียบเคียงกับการตีความคำว่าผู้สืบสันดานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคด้วย

สามีหรือภริยา นั้นต้องเป็นสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อ ๑ หญิงมีสามี และสามีภริยาต่างมีอำนาจจัดการแทนกันได้ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต ซึ่งแตกต่างกับมาตรา ๔

การที่ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ถ้าเป็นกรณีซึ่งผู้เสียหายถูกกระทำความผิดอย่างอื่นแล้วตายลง ไม่มีผู้ใดมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เว้นแต่ความผิดฐานหมิ่นประมาทซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ยิ่งถ้าเป็นกรณีความผิดอันยอมความได้เมื่อผู้เสียหายยังมีร่องรอยไว้ก็ไม่เป็นผู้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษด้วยเหตุจากช่องว่างของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยหลักแล้ว เมื่อผู้ใดกระทำความผิดจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย จึงควรจะมีการแก้ไขในเหตุดังกล่าวนี้เสีย การพิจารณาความผิดซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายนั้น พิเคราะห์จากผลของการกระทำความผิดซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ โดยไม่จำกัดลักษณะของการกระทำความผิดและฐานความผิด เช่น อาจจะเป็นความผิดโดยเจตนาหรือประมาทก็ได้ และความผิดฐานชีวิตและร่างกายหรือกรณีซึ่งทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก็ได้ แต่ไม่ใช่กรณีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ผู้เสียหายได้ถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ด้วยเหตุอื่นซึ่งไม่ใช่ผลจากการกระทำความผิด เช่น ผู้เสียหายถูกขังนอกทรัพย์ แล้วต่อมาถึงแก่ความตาย ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ไม่มีอำนาจจัดการแทน เพราะความผิดฐานขังออกไม่ใช่ผลของการกระทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

บุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความมาตรา ๕(๒) นั้นอาจจะเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในคราวเดียวกันได้หลายคน ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีอำนาจเฉพาะตัวที่จะจัดการแทนผู้เสียหายได้ โดยไม่คัดอำนาจซึ่งกันและกัน เว้นแต่คดีอาญาจะได้ระงับไปแล้ว แม้ผู้ถูกทำร้ายถึงตายจะมีภริยาอยู่ บิดาของผู้ถูกทำร้ายก็ได้ชื่อว่า เป็นผู้เสียหาย มีอำนาจฟ้องร้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๗/๒๔๘๒ ๒๓ ธ.ค. ๘๕๔)

๔. นิติบุคคล

บุคคลตามกฎหมายนั้นมียู่ ๒ ประเภท คือ บุคคลธรรมดา ซึ่งมีชีวิตจิตใจและนิติบุคคล การที่จะเป็นนิติบุคคลได้ก็โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า "อันว่านิติบุคคลนั้น จะมีขึ้นได้ก็แต่ด้วยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติทั้งหลายของประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น " และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลไว้ในมาตรา ๖๕ ว่า "นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ต้องตามบทบัญญัติทั้งปวงแห่งกฎหมายภายในขอบวัตถุประสงค์ที่ประสงค์ของตนตั้งมีกำหนดไว้ในข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง" นิติบุคคลจึงมีสิทธิและหน้าที่เหมือนกับบุคคลธรรมดา เว้นเสียแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๗๐)

เมื่อนิติบุคคลเป็นบุคคลประเภทหนึ่งตามกฎหมายมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา นิติบุคคลอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งได้นิติบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหาย จากการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลจึงมีสิทธิที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด เพราะสิทธิในการดำเนินคดีอาญานั้นว่าโดยสภาพไม่ใช่สิทธิที่จะพึงมีพึงเป็นได้ เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิมูลฐานของบุคคลตามกฎหมายโดยนิติบุคคลไม่ต้องกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การจัดตั้งและเมื่อนิติบุคคลอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาในทางกลับกันก็ควรมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญาเช่นกัน แต่นิติบุคคลนั้นไม่มีชีวิตจิตใจที่จะดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเหมือนกับบุคคลธรรมดาจึงมีความจำเป็นต้องให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ดำเนินการแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นกิจการอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องให้บุคคลธรรมดาแสดงเจตนาดำเนินการ เช่น การร้องทุกข์ การฟ้องคดีคังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๓) บัญญัติว่า "บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้ ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น" ผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลจึงได้แก่ ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้ซึ่งตามกฎหมายที่ก่อตั้งนิติบุคคลนั้น หรือตามข้อบังคับของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้แสดงออกซึ่งเจตนาของนิติบุคคล คงไม่หมายความเฉพาะผู้ซึ่งใช้ชื่อว่าเป็นผู้จัดการหรือตัวแทนของนิติบุคคลเท่านั้น เช่น กระทรวง ทบวง กรม คือ รัฐมนตรี อธิบดี มหาวิทยาลัย คือ อธิการบดี จังหวัดต่าง ๆ คือผู้ว่าราชการจังหวัด วัดคือ เจ้าอาวาส

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๕๗/๒๕๕๕ ๒๕๕๕ ณ ๑๕๒๗) เทศบาลคือ นายกเทศมนตรี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๕/๒๕๐๐ ๒๕๐๐ ณ ๒๗๓) เป็นต้น ดังนั้นผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล จึงอาจเรียกชื่อต่าง ๆ กันออกไป การที่จะทราบว่าบุคคลใดคือผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล จึงต้องพิจารณาจากกฎหมายจัดตั้งนิติบุคคลและข้อบังคับของนิติบุคคลนั้นว่าให้บุคคลใดเป็นผู้แสดงออกซึ่งเจตนาของนิติบุคคลนั้น ซึ่งผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล อาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ หรือจะต้องให้บุคคลหลายคนแสดงเจตนารวมกันจึงจะเป็น การแสดงเจตนาแทนนิติบุคคลก็ได้ และการแสดงเจตนาแทนนิติบุคคลจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับของนิติบุคคล

การกระทำความผิดอาชญาของนิติบุคคลนั้น นิติบุคคลจึงเป็นผู้เสียหาย ผู้จัดการหรือผู้แทน ของนิติบุคคลในฐานะส่วนตัวแล้วไม่ใช่ผู้เสียหายแต่เป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ เสียหาย ดังนั้นการพิจารณาจึงต้องแยกฐานะของผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลออกเป็น ๒ ฐานะ คือ ในฐานะผู้จัดการแทนนิติบุคคลและในฐานะส่วนตัว กรณีอาจมีปัญหาเกิดขึ้นในการ พ้องคดีเพราะเมื่อฟ้องคดีจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการฟ้องคดีโดยจัดการแทนนิติบุคคล ถ้า ฟ้องโดยใช้ชื่อของผู้จัดการหรือผู้แทนเท่านั้นจะเป็นการกระทำในฐานะส่วนตัวไปซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหาย แต่ถ้าวการกระทำผิดนั้นได้กระทำโดยตรงต่อผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคล ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลในฐานะส่วนตัว อาจเป็นผู้เสียหายโดยตรงรวมอยู่ด้วย เช่น ผู้จัดการ มีหนังสือมอบอำนาจให้ ก. เป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้จัดการในการส่งสินค้าของบริษัท ก. ได้ ยักยอกสินค้านั้น ผู้จัดการเป็นผู้เสียหายด้วยคนหนึ่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๘/๒๕๕๕ ๒๕๕๕ ณ ๓๑๒)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๕(๓) ได้บัญญัติให้ผู้จัดการ หรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลได้ ดังนั้นบุคคลอื่นนอกจาก ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลจึงไม่มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕/ ๒๕๐๖ วินิจฉัยว่า การฟ้องความหรือจัดการแทนผู้เสียหายในคดีอาชญา มีบัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๓, ๔, ๕ และ ๖ ถ้าผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลจะต้องเป็น ไปดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕(๓) คือ "ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิด ซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น" ดังนั้นในกรณีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยก็จะต้องอยู่ภายใต้

บังคับตามมาตรา ๕(๓) เช่นเดียวกัน เมื่อเช่นนี้จึงมีปัญหาคงวินิจฉัยต่อไปว่า ขณะที่โจทก์ฟ้องความโจทก์เป็นเพียงผู้ถือหุ้น จะเรียกได้หรือไม่ว่าเป็นผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ศาลฎีกาเห็นว่า ผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นทั้งโดยถ้อยคำและความหมาย ย่อมชัดเจนอยู่ว่าไม่ใช่ผู้จัดการหรือผู้แทน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องแทนบริษัท

ในกรณีของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของนิติบุคคลโดยปกติ ไม่มีอำนาจฟ้องหรือดำเนินคดีในฐานะแทนนิติบุคคล ยกเว้นแต่กรณีที่ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคล เป็นผู้กระทำความผิดต่อนิติบุคคล ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของนิติบุคคลถึงจะมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีในฐานะแทนนิติบุคคล ทั้งนี้ เพราะเป็นที่เห็นได้ชัดว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ฟ้องคดีแทนนิติบุคคล เพื่อกล่าวหาตนเองเป็นแน่ จึงจำเป็นต้องมีผู้แสดงเจตนาแทนนิติบุคคลซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๒๕ บัญญัติว่า "ถ้ากรรมการทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการก็ได้ หรือในกรณีที่บริษัทไม่ยอมฟ้องร้อง ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดจะเอาคดีนั้นขึ้นว่าก็ได้" ดังนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น จึงเป็นผู้จัดการแทนนิติบุคคลได้โดยนิตินัย เช่น หุ้นส่วนผู้จัดการยกยอกทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนจำกัด หุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๐/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ ๓๔๐ ที่ ๑๒๕๐/๒๕๒๐ ๒๕๒๐ ฎ ๑๑๓๖) เป็นต้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๐/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ ๓๔๐ และที่ ๑๒๕๐/๒๕๒๐ ๒๕๒๐ ฎ ๑๑๓๖ นั้น วินิจฉัยไปในทำนองว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนและผู้ถือหุ้นมีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลเท่านั้น เพราะการกระทำความผิดต่อนิติบุคคลซึ่งมีฐานะเป็นบุคคลแยกออกจากผู้เป็นหุ้นส่วนและผู้ถือหุ้น นิติบุคคลเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ส่วนผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นนั้นไม่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดของผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคล

ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลนั้น เป็นเพียงผู้จัดการแทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ดังนั้นแม้บุคคลซึ่งเป็นผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจจัดการในขณะกระทำความผิดเกิดขึ้น จะได้มีการเปลี่ยนแปลงไป บุคคลผู้ซึ่งมาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลใหม่ ย่อมมีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ส่วนผู้จัดการหรือผู้แทนคนเดิมย่อมหมดอำนาจไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๒๕/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๔๖๖) เพราะผู้เสียหายที่แท้จริงคือนิติบุคคลนั้นยังคงมีสิทธิและหน้าที่อยู่ดั้งเดิม และการจัดการแทนนิติบุคคลนั้นจะจัดการแทนได้เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

๕. ผู้แทนเฉพาะคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาได้บัญญัติเรื่องผู้แทนเฉพาะคดีไว้ เพื่อให้ ความคุ้มครองสิทธิการดำเนินคดีอาญาของผู้ไม่มีความสามารถดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง คือ ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถซึ่งกองอาศัยบุคคลอื่นดำเนินคดีอาญาให้แทน เมื่อ บุคคลดังกล่าวในมาตรา ๕(๑) ไม่มีหรือไม่สามารถจัดการแทนได้ จะได้มีผู้ดำเนินคดีแทนให้ โดยได้รับแต่งตั้งจากศาลประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๖ บัญญัติว่า "ในคดี อาชญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือไร้ความสามารถ ไม่มีผู้อนุบาลหรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุ หนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวของของอรรถศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

(เมื่อได้สัดส่วน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อใดที่ศาลแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควร เป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีผู้ใดเป็นผู้แทน ให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทน"

ผู้แทนเฉพาะคดีได้รับการแต่งตั้งจากศาลให้มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

๕.๑ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายที่แท้จริงเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เช่น กรณีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ถึงแก่ความตายหรือถูกถอนอำนาจและยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลขึ้นแทน

๕.๒ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายที่แท้จริงเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ กรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เช่น ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลป่วย ไปต่างประเทศ ถูกคำพิพากษาให้จำคุก หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถเสียเอง ย่อมไม่สามารถที่จะจัดการแทน ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถได้โดยตรง

นอกจากนี้รวมทั้งผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ กรณีผลประโยชน์ขัดกันนั้นเป็นผลประโยชน์ใด ๆ ได้ทั้งสิ้นไม่จำกัดเฉพาะแต่ว่าจะจะเป็นผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถเมื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลจัดการแทน

คำว่า "ญาติ" นั้น กฎหมายไม่ได้ระบุไว้ว่ามีความใกล้ชิดหรือห่างไกลกับผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถเพียงใด จึงควรหมายความว่า เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถซึ่งสามารถที่จะลำดับกันได้ เพราะถ้ากฎหมายมีวัตถุประสงค์ให้เฉพาะญาติที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเท่านั้นที่จะร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีคงจะบัญญัติบุคคลไว้โดยเฉพาะดังเช่นในมาตรา ๕(๒) แล้ว

ส่วนผู้มีประโยชน์เกี่ยวของนั้นมีความหมายกว้างขวางซึ่งสุดแล้วแต่ข้อเท็จจริงว่าจะมีผลประโยชน์ในทางใดเกี่ยวของกับผู้เยาว์ผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถบ้าง แต่ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องนั้น ควรจะเป็นผลประโยชน์ซึ่งให้ความสำคัญต่อผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ

สามารถ เช่น เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู เป็นผู้จัดการมรดกหรือจัดการทรัพย์สิน เป็นต้น

การร้องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีนั้นต้องเป็นกรณีที่ยุแทนโดยชอบธรรมผู้นุบาลไม่มีหรือไม่สามารถจัดการแทนได้ก่อนมีการร้องขอและการดำเนินคดีอาญาเมื่อมีผู้ร้องขอต่อศาลให้ตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีแล้ว ศาลจะต้องทำการไต่สวนว่าเป็นความจริงตามคำร้องและมีเหตุจำเป็นต้องตั้งผู้แทนเฉพาะคดีหรือไม่ ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งคำร้องนั้น ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖ บัญญัติถึงเรื่องการตั้งผู้แทนเฉพาะคดีแทนผู้เสียหายเท่านั้น ส่วนการจัดการแทนผู้เสียหายต้องบังคับตามมาตรา ๕ กล่าวคือ บรรดาความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแลและรวมทั้งผู้เสียหายตามมาตรา ๖ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้นุบาลหรือผู้แทนเฉพาะคดีจัดการแทนได้ (มาตรา ๕ อนุมาตรา ๑) แต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือไม่สามารถจะจัดการเองได้ ท่านให้ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเป็นผู้จัดการแทน (มาตรา ๕ อนุมาตรา ๒) กรณีผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตาย แม้บุคคลดังกล่าวจะไม่มีตัวอยู่ก็ดี ศาลก็ไม่อาจสั่งให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการแทน ผู้เสียหายตามมาตรา ๕(๒) นี้ได้ เพราะไม่ใช่กรณีตามมาตรา ๕(๑) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๐/๒๔๔๕ ๒๔๔๕ ฎ ๖๐๑) ตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมีข้อเท็จจริงอยู่ว่า คดีนี้เคมพนักงานอัยการไต่ยื่นฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฆ่านางสาวนุ้ม (ผู้เยาว์) คายโดยเจตนา ต่อมาพี่เขยนางสาวนุ้มผู้ตายไต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่า บิดามารดาของนางสาวนุ้มวายชนม์ไปหมดแล้ว ผู้ร้องซึ่งเป็นพี่เขยของนางสาวนุ้มผู้ตายมีความประสงค์ขอเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้แทนเฉพาะคดีตามมาตรา ๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การวินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรา ๖ นี้ กรณีจะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้จะต้องเป็นกรณีตามมาตรา ๕(๑) เท่านั้น ส่วนถ้าเป็นกรณีตามมาตรา ๕(๒) หรือกรณีอย่างอื่นนั้นจะขอให้ศาลตั้งผู้แทนเฉพาะคดีไม่ได้ เพราะศาลไม่อาจตั้งให้ได้นั้น ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถนั้นถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้โดยไม่มีบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕(๒) นั้นอยู่ และไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้นุบาลหรือผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้นุบาลไม่สามารถจะกระทำการตามหน้าที่ได้ ก็จะไม่มีการผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่าขัดกับวัตถุประสงค์ของประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดให้ผู้เสียหายเป็นองค์กรสำคัญของกรหนึ่งในการที่จะ
ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดให้ต้องรับโทษอันเป็นผลในการปราบปรามผู้กระทำความผิด การที่
ความตามมาตรา ๖ จึงควรตีความให้มีผลบังคับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม โดยควรตี
ความว่ากรณีตามมาตรา ๕(๒) นั้นก็สามารถตั้งผู้แทนเฉพาะคดีตามมาตรา ๖ ได้ ทั้งนี้
เพราะการที่ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถนั้นถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บไม่ถึงตาย
และยังสามารถจัดการเองได้ สามารถที่จะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีดำเนินคดีอาญาแทนได้ ทำไม
เมื่อผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถนั้นถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บไม่สามารถ
จัดการเองได้ จึงไม่อาจตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้ในเมื่อผู้เสียหายดังกล่าวถูกกระทำความผิดร้าย
แรงขึ้น กฎหมายคงไม่คำนึงถึงว่าจะผิดมากหรือน้อย และเมื่อพิจารณาให้ดีแล้ว กรณีที่ผู้เสียหาย
ดังกล่าวถูกทำร้ายบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้นั้น ผู้เสียหายกล่าวยังคงมีชีวิต
อยู่เหมือนกับที่ถูกทำร้ายบาดเจ็บเล็กน้อย แต่กลับให้ผลการตั้งผู้แทนเฉพาะคดีแตกต่างกัน
ประกอบกับผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถไม่สามารถจะจัดการดำเนินคดีอาญา
ได้เองอยู่แล้ว ทั้งในมาตรา ๖ ก็มีใ้บัญญัติไว้ว่ากรณีจะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีได้เฉพาะในกรณี
ตามมาตรา ๕(๑) เท่านั้น ส่วนเหตุผลที่ว่ากรณีตามมาตรา ๕(๒) นั้นมีบุคคลซึ่งกฎหมายระบุ
ไว้แล้วให้มีอำนาจจัดการแทนนั้น ก็ไม่ได้มีบัญญัติให้ห้ามตั้งผู้แทนเฉพาะคดีอีก แต่ถ้าข้อ
เท็จจริงปรากฏว่าเมื่อผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บ
จนไม่สามารถจะจัดการเองได้นั้น มีบุคคลตั้งระบุไว้ในมาตรา ๕(๒) อยู่ ศาลเห็นว่า
ไม่จำเป็นก็ไม่ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีก็ได้

เมื่อศาลได้ไต่สวนแล้วเป็นดุลพินิจของศาลที่จะตั้งบุคคลใดเป็นผู้แทนเฉพาะคดีไม่จำเป็น
เป็นตั้งผู้ร้องขอเป็นผู้แทนเฉพาะคดีเสมอไป ศาลอาจตั้งบุคคลอื่นซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควร
เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้ง พนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทนเฉพาะคดีเช่น กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ เป็นต้น

ผู้แทนเฉพาะคดีนั้นมีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ
ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงได้ทุกอย่างเฉพาะในคดี ซึ่งได้รับแต่งตั้งส่วนนอกเหนือจากนั้นไม่มี
อำนาจจัดการแทน ไม่เหมือนกับผู้มีอำนาจจัดการแทนตามมาตรา ๕

๖. ผู้เสียหายในกรณีถูกหมิ่นประมาทตายก่อนคำเนินคดี

ความผิดฐานหมิ่นประมาทคำมประมวลกฎหมายอาญามัญญูติไว้ เพื่อเป็นการคุ้มครอง ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคล ทั้งนี้ถ้าหมิ่นประมาทผู้ยังมีชีวิตอยู่ผู้นั้นก็เป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย แต่ถ้าหมิ่นประมาทบุคคลซึ่งตายไปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ซึ่งตายไปแล้วย่อมไม่มีสิ่งใดที่จะเสียหายได้ แต่ครอบครัวและวงศ์ตระกูลของผู้ตายอาจจะเสียชื่อเสียงและเกียรติคุณได้ การหมิ่นประมาทผู้ตายน่าจะเป็นเหตุปิตามารคห คุสมรสหรือบุตร เสียชื่อเสียง จึงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๓ ปิตามารคห คุสมรสหรือบุตร ของผู้ตายจึงถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย ปิตามารคห คุสมรสหรือบุตร นี้จะหมายความว่าถึงผู้มีความสัมพันธ์กันตามกฎหมาย เพราะกฎหมายมิได้ใช้คำว่าบุพการี ผู้สืบสันดาน ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๒)

ผู้เสียหายฐานหมิ่นประมาทดังที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง เป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ถ้าผู้เสียหายที่แท้จริงดังกล่าวตายเสียก่อนร้องทุกข์ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจคำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด เพราะความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความผิดอันยอมความได้ และเมื่อผู้เสียหายยังไม่ได้ฟ้องคดีก็ไม่มีบุคคลใดที่จะรับมรดกความต่อไปได้ตามมาตรา ๒๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและไม่มีกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ ตามมาตรา ๔, ๕, ๖ เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๕(๑) ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลยังคงมีอำนาจจัดการแทนในกรณีความผิดเกิดขึ้นเมื่อผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถมีชีวิตอยู่ และมีอำนาจปกครองดูแลขณะความผิดเกิดขึ้น แต่ในกรณีผู้เสียหายฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนการร้องทุกข์นั้น กฎหมายได้บัญญัติวิธีทางแก้ไขเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายไว้โดยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นพิเศษให้บุคคลตามที่กฎหมายระบุไว้มีอำนาจร้องทุกข์ได้และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย ตามมาตรา ๓๓๓ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญามัญญูติว่า "ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ให้บิดา มารคห คุสมรสหรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย" บทบัญญัติในมาตรา ๓๓๓ วรรคสองนี้ก็จะคล้ายกับมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นความแตกต่างระหว่างมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาและมาตรา ๓๓๓ วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญา คือ

๖.๑ ผู้เสียหายตามมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องเป็นกรณีเฉพาะถูกทำร้าย และเหตุที่ถูกทำร้ายนั้นทำให้ถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ส่วนมาตรา ๓๓๓ วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ผู้เสียหายถูกหมิ่นประมาทแล้วต่อมาได้ถึงแก่ความตายโดยไม่จำกัดว่าจะตายเพราะเหตุใด และไม่มีกรณีผู้เสียหายบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้

๖.๒ ผู้จัดการแทนผู้เสียหายตามมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คือ บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา คำว่า บุพการีและผู้สืบสันดานนั้นมีความหมาย หมายถึงญาติโดยสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและลงมาได้แก่ ปู่, ย่า, ตา, ยาย บิดา, มารดา, ลูก, หลาน, เหลน, ลื้อ และผู้บุพการีและผู้สืบสันดานถึงตามความเป็นจริง ไม่ต้องเป็นบุพการีและผู้สืบสันดานตามกฎหมาย^๕ ส่วนตามมาตรา ๓๓๓ วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญานั้นบัญญัติบุคคลไว้เฉพาะเจาะจง คือ บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตร ซึ่งต้องเป็น บิดา มารดา คู่สมรส และบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น^๖

๖.๓ ผู้เสียหายตามมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นกฎหมายไม่ได้จำกัดว่าจะถูกกระทำผิดฐานใดเพียงแต่ผลของการกระทำผิดนั้นมีการทำร้ายให้ผู้เสียหายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ส่วนมาตรา ๓๓๓ วรรคสอง จำกัดเฉพาะความผิดฐานหมิ่นประมาท

๖.๔ ในมาตรา ๓๓๓ วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น บัญญัติว่า บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหาย "ให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย" จึงต้องถือว่าเป็นผู้รับช่วงสิทธิของผู้เสียหายที่แท้จริงไม่ใช่กรณีจัดการแทนผู้เสียหาย ตามมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

"การตายของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๓ วรรคสองคงหมายถึง ความรวมถึงสาปสูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีระยะเวลา ๓ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

^๕ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๓/๒๔๘๓ ๒๔๘๓ ฎ ๑๘๑๕ และ ๑๓๘๔/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๑๒๓

^๖ จิตติ คิงศกัณฑ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๒๘

พาณิชย์ มาตรา ๒๔ , ๒๕^{๑๑}

ด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๓ วรรคสองได้บัญญัติเรื่องผู้เสียหายไว้ เป็นพิเศษจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายในกรณี ความผิดฐานหมิ่นประมาทซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ที่จะไม่มีผู้เสียหายดำเนินคดีกับผู้กระทำ ผิด เมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการดำเนินคดีอาญา เป็นผลให้กฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาสามารถบังคับใช้ได้เมื่อ เกิดปัญหาความผิดอันยอมความได้จะไม่มีผู้เสียหาย ดำเนินคดีซึ่งกล่าวไว้ในบทนี้ ข้อ ๓

๗. การมอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญา

นอกจากผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณา ความอาญามาตรา ๔, ๕ และ ๖ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๓ วรรคสองดังกล่าว ข้างต้นแล้วนั้น ยังมีปัญหาว่าผู้อื่นนอกจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายที่แท้จริงได้หรือไม่ เมื่อผู้เสียหายได้มอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายแล้ว ผู้เสียหายมีอำนาจที่จะมอบอำนาจให้บุคคลใดเป็นผู้แทนของตนในการดำเนินคดีได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๖๐ ส่วนในคดีอาญานั้นประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้ว่าผู้เสียหายจะมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทนตนได้ หรือไม่ ในเรื่องการมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญานั้นตามกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ เท่านั้น ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ในประเทศฝรั่งเศสจึงไม่มีเรื่องการมอบอำนาจ ของผู้เสียหายให้ฟ้องร้องคดีอาญา

ประเทศเยอรมัน การดำเนินคดีอาญาส่วนใหญ่เป็นอำนาจของพนักงานอัยการ แต่ ผู้เสียหายก็มีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาในบางความผิดซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษชดเชยหรือความผิด อันยอมความได้ เช่นความผิดฐานข่มขืน ทำให้เสียทรัพย์ เบียดเบียนความลับ ทำร้ายร่างกาย ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ความผิดตามกฎหมายสิทธิบัตร เครื่อง- อุปโภค เครื่องหมายการค้า การเลียนแบบและลิขสิทธิ์ เป็นต้น ในคดีซึ่งผู้เสียหายมีอำนาจ

^{๑๑} จิตติ คิงศรัทย์ , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕๒๗

ฟ้องร้องดำเนินคดีนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิโดยอิสระที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนตามกฎหมายในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ๑๒

¹² Eberhard Schmidt, Dr., translate by Horst Niebler, Dr., The American Series of Foreign Penal Codes 10, The German Code of Criminal Procedure, Second Printing, (New York: New York University, 1973) P.167 Section 374 Permissibility. Right to Prefer Charge.

I without previously calling upon the prosecution, the injured person may by private charge prosecute.

1. the minor crime of breach of domestic peace in a case under 123 of the criminal code;

2. the minor crimes of insult in case under 185 to 187 a and 189 of the criminal code, unless one of the political bodies specified in 197 was insulted;

3. the minor crimes of bodily injury in cases under 223, 223 a and 230 of the criminal code;

4. the minor crime of threatening in case under 241 of the criminal code;

5. the minor crime of violating the secrets of others in a case under 229 of the criminal code;

6. The minor crime of damage to thing in a case under 303 of criminal code;

7. all minor crimes punishable pursuant to the law Against Unfair competition;

8. all violations of literary, artistic and commercial copy right so far as they are punishable as minor crimes.

II The same privilege belongs to those in whom pursuant to the criminal laws the authority is vested independently to move for punishment.

III If the injured person has legal representative, the privilege of to prefer the private charge is exercised by him and if corporations, companies and other association, who may sue as such in civil litigation, are the injured party and such privilege is exercised by the same person by whom they are represented in civil litigation.

ประเทศอังกฤษ ผู้เสียหายทุกคนมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาทุกความผิดไม่ว่า ผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดหรือไม่ ทั้งนี้เพราะประเทศอังกฤษถือว่าความผิดอาญานั้นกระทบกระเทือนความเสียหายของประชาชน ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ในนามของแผ่นดิน (The Name of The Crown)^{๑๓} แต่ในทางปฏิบัติผู้เสียหายมักจะเป็นผู้ร้องทุกข์และให้ตำรวจหรือพนักงานอัยการ เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา อำนาจในการฟ้องคดีของผู้เสียหายในบางความผิด เช่น คดีเปิดเผยความลับของทางราชการผู้เสียหายจะมีอำนาจฟ้องต่อเมื่อได้รับอนุญาตจาก Attorney-General ก่อนในเรื่องการมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญานั้น

ประเทศอังกฤษมีหลักกฎหมายทั่ว ๆ ไปว่า กิจกรรมใดที่บุคคลอาจทำด้วยตัวเองได้ กิจกรรมนั้นก็อาจตั้งตัวแทนทำได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น หรือเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับความไว้วางใจกันส่วนตัว ซึ่งตามลักษณะแห่งกิจกรรม เช่นนั้นไม่เปิดโอกาสให้ตั้งตัวแทนทำได้ เช่น ในเรื่องทรัสต์ เป็นต้น (Jackson v. Napper 35 Ch.D.162 Furnivall v. Hudson (1893) 1 Ch 335 Speight v. Gaunt 9 A.C.1)¹⁴

ดังนั้นเมื่อการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษ ผู้เสียหายคนใดก็มีอำนาจฟ้องจึงไม่ใช่กิจกรรมที่จะต้องกระทำเฉพาะตัว ผู้เสียหายจึงมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินคดีอาญาแทนตนเองได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการเท่านั้น ผู้เสียหายเป็นเพียงผู้ร้องทุกข์ไม่มีอำนาจฟ้องคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีการมอบอำนาจของผู้เสียหายให้ฟ้องร้องคดีอาญาเช่นเดียวกับในประเทศฝรั่งเศส

ส่วนในประเทศไทยนั้น ได้มีความเห็นแยกออกเป็น ๒ ความเห็น คือ

ความเห็นที่หนึ่ง มีความเห็นว่าผู้เสียหายจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่า การมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นการให้

^{๑๓} Celia Hampton, Criminal Procedure and Evidence (London : Sweet and Maxwell, 1973) P.19

^{๑๔} เสนีย์ ปราโมช ม.ร.ว. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๒/๒๕๓๘

บุคคลอื่นจัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่งตามกฎหมายบุคคลที่จะจัดการแทนผู้เสียหายได้ มีเฉพาะแต่บุคคล
 ดังที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔,๕,๖ เท่านั้น ไม่มีกฎหมายบทใด
 บัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญาให้ผู้เสียหายมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินคดีอาญาแทนได้ ผู้เสียหายจึงไม่
 อาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินคดีอาญาแทนได้ ไม่เหมือนคดีแพ่ง โดยสิทธิดำเนินคดีอาญามี
 บทบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงจะยกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความแพ่งมาอนุโลมใช้บังคับไม่ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓,๔,๕,๖ บัญญัติให้มีผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ตามที่จำกัดไว้มีอำนาจจำกัดบางประการ ซึ่งรวมถึงการฟ้องร้องคดีแทนผู้เสียหายด้วย ซึ่งทำให้
 เห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายที่จะดำเนินการฟ้องคดีเอง
 กว้างขวางกว่ากฎหมายต่างประเทศทั่ว ๆ ไป มากอยู่แล้ว และเมื่อคำนึงถึงว่าการกระทำผิด
 อาญานั้นเป็นการกระทำผิดต่อส่วนรวมด้วยแล้ว จึงน่าจะถือว่าอำนาจฟ้องของเอกชนผู้เสียหาย
 ควรจะไต่ถ้อยจำกัดเพียงที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๘, ๓, ๔, ๕, ๖ อนุญาตไว้
 เท่านั้น จะแปลเลยไปถึงว่าผู้เสียหายยังมีอำนาจตั้งผู้อื่นซึ่งมิใช่บุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา ๓,๔,๕,๖ เป็นตัวแทนฟ้องคดีอาญาได้อีก รู้สึกว่าน่าจะมากเกินไป ๑๕

ความเห็นฝ่ายที่หนึ่งนี้ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๒/๒๔๗๔
 ๑๔ รศ. ๑๕๑๕ ที่ ๑๑๘๓/๒๔๕๕ ๒๔๕๕ ณ ๑๐๕๓ ที่ ๒๐๒๔/๒๔๕๕ ๒๔๕๕ ณ ๑๕๕๕ และที่ ๕๕๑-
 ๕๕๓/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ณ ๑๑๐๖ เป็นต้นไป โดยเฉพาะคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๒๔/๒๔๕๕ ได้วินิจฉัยไว้ว่า
 ผู้จะเป็นโจทก์ฟ้องแทนผู้เสียหายได้ต้อง เป็นบุคคลตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา ๕ เท่านั้น ที่โจทก์คัดค้านว่าไม่มีบทบัญญัติที่แห่งใดบัญญัติห้ามไว้เลยว่า
 ผู้เสียหายจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นจัดการแทนผู้เสียหายมิได้นั้นก็จริง แต่บทมาตราดังกล่าวแล้ว
 กฎหมายได้กำหนดตัวบุคคลไว้โดยเฉพาะที่จะจัดการแทนผู้เสียหายได้ เป็นการแสดงอยู่ในตัวเอง
 ว่าบุคคลอื่นนอกจากประเภทที่ไ้ระบุไว้นี้ไม่มีอำนาจจัดการ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแทนกันได้
 (ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓(๒)) สุภาษิตกฎหมายที่ว่า "Tout ce
 qui n'est Pas defeudee par la loi est Permi" (อะไรที่กฎหมายไม่ห้ามย่อมทำได้)
 ที่โจทก์อ้างมานั้นหมายความว่า เมื่อไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยตรงหรือปรากฏอยู่ในตัวของมันเองแล้ว

๑๕ ยล ชีรกุล , หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๐/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ณ ๕๑๓

คือยอมทำใ้แก่เขาก็มีกฎหมายบัญญัติไว้และปรากฏชัดอยู่ในตัวเองแล้ว ทรงจับหลักที่ว่า "ซึ่งมันอันนสกง อยู่ในตัว" "Res ipsa loquitur" เมื่อวินิจฉัยหลักกฎหมายที่โจทก์จะฟ้องความอาญาแทน ผู้เสียหายมิได้แล้ว แม้โจทก์จะเสียหายด้วยก็ดี ก็ไม่กระทำให้โจทก์กลับมีอำนาจขึ้น

— ความเห็นที่สอง มีความเห็นว่า ผู้เสียหายจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแทนได้ โดยให้เหตุผลว่า ตามหลักกฎหมายแล้วบุคคลย่อมตั้งตัวแทนทำการแทนตนได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษห้ามองว่าให้ต้องกระทำด้วยตนเองหรือตามสภาพไม่เปิดช่องให้มอบหมายจัดการแทนได้ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) บัญญัติว่า " ผู้เสียหายหมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใด ฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔, ๕ และ ๖" ความในมาตรานี้มิได้หมายความว่าเฉพาะบุคคลในมาตรา ๔, ๕ และ ๖ เท่านั้นที่จะจัดการแทนผู้เสียหาย ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓ ได้ โดยห้ามไม่ให้มีการมอบอำนาจจัดการแทนแก่บุคคลอื่น เพียงแต่บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔, ๕ และ ๖ มีอำนาจกระทำการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓ โดยไม่ต้องมีการมอบอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนการที่ผู้เสียหายจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแทนได้หรือไม่นั้น ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนด การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาจะต้องทำด้วยตนเองและตามสภาพของการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาก็เป็นเรื่อง เปิดช่องให้จัดการแทนกันได้ ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓ ความเห็นของฝ่ายที่สองนี้ ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๕/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ณ ๑๐๔๐ ที่ ๘๕๐/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ณ ๕๑๓ และศาลฎีกาได้ใช้เป็นบรรทัดฐานตลอดมา

— การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานั้นควรให้ผู้เสียหายมีอำนาจโดยอิสระและสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นได้ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ของการให้สิทธิผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาไม่ได้อยู่ที่ว่าผู้เสียหายจะต้องทำด้วยตนเอง แต่อยู่ที่ว่าควรให้ผู้ได้รับความเสียหายประเภทใดเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ดังนั้นจึงควรจำกัดว่าใครจะเป็นผู้เสียหาย แต่เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายแล้วก็สมควรจำกัดอำนาจของผู้เสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาอีก ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ —

คำวินิจฉัยเอง แต่ผู้เสียหายแต่งตั้งทนายความให้คำเนิคดีอาญานิ่งหมก การที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้เสียหายคำเนิคดีอาญา ก็เพียงต้องการทราบวัตถุประสงค์ว่าผู้เสียหายต้องการคำเนิคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเท่านั้น การคำเนิคดีต่าง ๆ ทนายความมีอำนาจทำการแทนได้อยู่แล้ว ดังนั้นการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนย่อมไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ประกอบกับในกรณีซึ่งผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลย่อมเห็นได้ว่าไม่สามารถจะคำเนิคดีได้เอง นอกจากจะแสดงเจตนาออกโดยทางผู้แทน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕(๓) ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทน คือ ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล การที่เป็นผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลนั้นมีความหมายถึงการมอบอำนาจให้เป็นผู้แทนด้วย ดังนั้นผู้รับมอบอำนาจย่อมมีอำนาจคำเนิคดีอาญาได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

เมื่อผู้เสียหายสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องร้องคำเนิคดีอาญาได้ดังกล่าวข้างต้น กิจการต่าง ๆ ที่สามารถมอบอำนาจกันได้ คือกิจการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓ แต่มีปัญหาที่น่าพิจารณาอยู่คือ การมอบอำนาจให้ผู้อื่นคำเนิคดีอาญานั้นจะต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติว่าการมอบอำนาจให้คำเนิคดีอาญานั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ แต่เมื่อพิจารณาจากการมอบอำนาจให้คำเนิคดีแพ่ง ซึ่งเป็นเรื่องของเอกชนโดยเฉพาะ กฎหมายบังคับให้ทำหนังสือมอบอำนาจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๖๐ แต่การคำเนิคดีอาญานั้นถือว่าเป็นการคำเนิคดีเพื่อชุมชนส่วนรวมและทำให้ผู้ถูกคำเนิคดีเสื่อมเสียสิทธิหลายประการ ย่อมมีความสำคัญกว่าการคำเนิคดีแพ่ง จึงควรมีหลักฐานแน่นอนเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกคำเนิคดีอาญา การมอบอำนาจให้บุคคลอื่นคำเนิคดีอาญา จึงควรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๖๐ มาใช้บังคับและไม่ขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ ด้วย

หนังสือมอบอำนาจให้คำเนิคดีอาญาแทนผู้เสียหายนั้นต้องระบุข้อความว่า มอบอำนาจให้คำเนิคดีอาญาอย่างไร การที่หนังสือมอบอำนาจระบุข้อความว่ามอบอำนาจให้ฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาลได้ทุกศาล เป็นการมอบอำนาจให้ดำเนินการแทนเฉพาะการฟ้องคดีต่อศาล ไม่รวมถึงการมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๐/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๔๔๔) ดังนั้นการที่จะมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ฟ้องคดี ถอนฟ้องหรือยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น ผู้เสียหายต้องระบุไว้ให้ชัดเจนในหนังสือมอบอำนาจ เพราะการร้องทุกข์ การฟ้องคดี การถอนฟ้อง และการยอมความนั้นเป็นคนละเรื่องกัน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓ ได้บัญญัติการคำเนิคดีอาญาดังกล่าวไว้คนละข้อกันกับวิธีและรายละเอียดของการคำเนิคดีแต่ละอย่าง

กฎหมายได้บัญญัติวิธีการและรายละเอียดแยกจากกัน ยิ่งกรณีการฟ้องคดีอาญาแล้วประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๕(๗) บัญญัติว่า "ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและมีลายมือชื่อโจทก์" จึงต้องระบุให้ชัดเจนว่ามอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญา ผู้รับมอบอำนาจจึงมีอำนาจลงลายมือชื่อเป็นโจทก์ และแม้ผู้เสียหายจะได้ระบุไว้ในใบแต่ทนายให้ทนายความมีอำนาจลงชื่อในคำฟ้อง แทนผู้เสียหายก็ตาม ทนายความไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อในคำฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายมิได้ลงลายมือชื่อในฟ้องด้วยตนเอง ก็เป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๓ - ๑๖๖๔/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๒๐๑๑) ทั้งนี้เพราะใบแต่ทนายความไม่ใช่หนังสือมอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญาและทนายความที่ได้รับแต่งตั้งก็ทำหน้าที่ในฐานะทนายความ มีใช้ตัวแทนของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา

ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายได้มอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญาแล้วตายไป เห็นว่าผู้รับมอบอำนาจยังคงมีสิทธิที่จะดำเนินคดีอาญาต่อไปได้ เพราะสิทธิในการดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่ตกทอดไปยังทายาท (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๑๔/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ ๑๖๕) ผู้รับมอบอำนาจเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะ จึงควรมีสิทธิจะดำเนินคดีอาญาให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ของผู้เสียหายไม่เหมือนกับคดีแพ่ง ถ้าไม่มีการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญามาก่อน ต่อมาผู้เสียหายได้ให้สัตยาบันการดำเนินคดีอาญานั้นในภายหลังน่าจะจะใช้ไม่ได้ เพราะถือว่าในขณะที่ดำเนินคดีอาญาผู้ดำเนินคดีอาญาไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา การดำเนินคดีอาญานั้นจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะมาทำให้กับเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นไม่ได้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย